

Вячаслаў ЗАЙЦАЎ

Смалявічы

ВІНДЫРОТ

сатыра • гумар • роздум

Вячаслаў ЗАЙЦАЎ

Сталявіцкі

ВІНЕГРЭТ

сатыра • гумар • роздум

Modern History Archives
Archiw Najnowszej Historji
Fond 1/22 317

МІНСК
1997

ЗВЯЗІ, ЗЯМНАЯ КАЛЯСНІЦА...

Вясёлкі высіцца дуга
Да над зямлёю-кабыліцай.
Ты адхініся прэч, туга —
Дай па сусвету пракаціцца!
Нядобрых спраў смугу
Звязі, зямная калясніца.
А на завоблачным лугу
Сам распрагу я кабыліцу.
З гужоў пакоціцца дуга,
Натужна выслізне хамут...
І знікне назаўжды смуга
Зямных разбэшчаных пакут.
Ды толькі не сыйсці з арбіты
І кабыліцы, й седаку...
Згас небасхіл, дажджом абмыты.
І сонца вісне на суку.

Аўтар вельмі ўдзячны за садзейнічанне
ў нараджэнні кнігі
Ф.Я.Шніткоўскаму.

МІНСК
1997

ХАТАБУД

Нас цешыў лідэр сном салодкім:
“...Кватэра кожнаму ці хата...”.
Але ж былі на тое сродкі...
І нат, браточки, забагата...
А праглынуў іх хатабуд,
Злізали прагавіта дачы,
З каго спытаць, каго пад суд
За беднасць нашу і нястачы?!
Яўрэя, бач, не грэў аклад,
А жыў, хітрун, заможна, ціха,
Хоць часам меў маленькі склад...
Ды іншае жыруе ліха.
(Сцяжынка зарасла да склада).
Размах цяпер другі, шырокі —
Кіраўніцкая пасада
Ўзводзіць гмахі пад аблокі!
Як дзе ўбачыш цуда-хату,
Што з глянцам цэгла, з цынку дах —
Тут кіраўнік, ці хто па блату
Узвёў дзівосны гэты гмах!
Ім скідкі розныя, ільготы...
Гудзе, квітнее хатабуд!
Законна ўсё — аж да брыдоты:
Цвікоў нат тых іржавых фунт!
Але ж закон адно для пана —
Будуе церам толькі ён!
За працу беднага Сцяпана,
Якога цешыць, хіба, сон.

СЕКС ПА ТЭЛЕФОНЕ

Хоць вэндзіў неба Ясь адзін, затое
Ствараў сабе інтым газеткай “Двое”.
Не галадаў, адзеты быў, абуты...
Калі б не сексуальныя пакуты,
Жыві і цешся воляй, бы турыст.
Ясёк жа наш, калгасны трактарыст,
За трыццаць меў, цішком хадзіў да Ньюры.
Ды што вясковыя, браткі, амуры
Супроць “шэдэўраў” на старонках “Двое”!
Ясёк мог толькі марыць пра такое.
Каго палітыка хвалюе, герб...
А тут — даймае сексуальны сверб.
Чаму б не разгавецца хлопцу трошкі...
Ды пагалоска, грошы, раптам — “мошкі”...
Найперш — прыстойнасць на вясковым фоне!
Як зычыць “Двое” — секс па тэлефоне...
З самога Піцера прымай інтым —
Пачуццяў полымя, нябачны дым.
І тэлефона дыск-рулетку лёсу
Крутнуў Ясёк, каб пакахаць секс-Зосю.
Адтуль... такі лагодны галасок,
Што агаліўся ўмомант наш Ясёк.
То ж вам не Ньюра... Піцёрская фея!
І вабіць, бы русалка Адысея!
Аж стогне, круціцца ўюном і млее
Ад слоў пяшчотных. Трызніць і пацее...
Такі прыняў Ясёк сеанс кахання,
Што сон не браў ажно да рання.
Праз колькі дзён такі, браткі, малюнак:
Паштарка Ньюра падае рахунак
За секс. Вачам не верыць небарака —
Аж нахаў на два мільёны з гакам!

ДУСТУЙ ЯГО, ДУСТУЙ!

Мо чуў на Усяжы, у Плісе
Ці ў іншых месцах пакрысе
Пра дзівака-казла, распусту,
Што не капусты прагнуў — “дусту”.
Ён трос ля крамы барадою
З той сабутэльнай грамадою.
І нават мэ-э... на тое а-аць...
Імкнуўся часам прабляяць.
Зайздросціў вельмі выпівохам,
Заросшым шчэццю, быццам мохам.
Якія п’юць адно... і толькі.
Жуюць скарынку, крыху солькі...
Але ж вясёлыя без меры.
І не патрэбны ім кватэры —
Нярэдка спяць яны пад плотам,
Абняўшыся з травой, асотам.
Вось бы глытнуць такога пойла —
І плюй на сена, чхай на стойла!
А гаспадыні — кпіны, енкі...
Аглохнуць лепш і страціць зрэнкі!
І так ён смагнуў хлёбнуць чарку,
Што за нахабнасць меў па карку:
Казлоў у хеўры не хапала,
Калі самім нат выпіць мала.
Але ж, упартасцю славуты,
Пачаў вясці сябе нат крута.
Як участковы цяг Рыгора,
Які “гудзеў” ажно з заўчора,
Такую з тылу ўпёк “аладку”
Ахоўніку правапарадку,
Што той скапыціўся адразу
І ў ход пусціў балончык з газам.

І пшыкнуў надта ўжо загуста
Пад нос казлу “чаромхі-дусту”:
Заступнік лыпнуў і абмяк —
Скаціўся з горкі у хмызняк,
Дзе ля Макаравай ён лоўка
Паклаў рагатую галоўку.
Макар, як след нюхнуўшы корак,
Тут хроп ужо за надвячорак.
Абняў казла — намацаў рогі:
“Твая кабеціна замнога,
Відаць, другіх кахае”, —
Макар казлу так спачувае.
І заадно свой лоб крануў.
“Кажух навошта усцягнуў?
Спякота, хоць усё здымі...
Няўжо праспаў я да зімы?!”
І — пот халодны раўчукамі,
Застукацеў Макар зубамі...
А як намацаў ён капыт,
Бы шкельца стаў — дзе браўся спрыт:
Ад д’ябла з пекла без дарогі
Да хаты куляй неслі ногі.
Казлу ж не бачны ў лесе дровы,
Бо толькі Сцёпа-участковы
Цяпер яго кумір і бог.
Сканаць, здавалася, нат мог
Ля ног яго казёл-распушта
За пшык адзін “чаромхі-дусту”.
І вось назаўтра дзед Фядот
Сцяпану бае анякдот...
Як тут казёл з сваёй турботай —
Падбег і ліжа Сцёпку боты.
Той адштурхнуў яго нагою:
“Адстань, пакуль шчэ з барадою!”

Ды не адхрысціць сатану:
“Даволі! Зараз дустану!”
І ўжо ў кішэнь, і дуст рыхтуе...
Казёл ад шчасця аж танцуе.
“Ды кінь яго!” — Фядот спыняе.
І сам пад бок казла штурхае.
А той да дзеда грозна... бокам.
Па-забіяцку зыркнуў вокам...
Сцяпан жа з дзедам развітаўся
І кожны у свой бок падаўся.
Фядот паволі: крок за крокам.
Казёл жа — дробна следам, з боку...
Вось дзед ужо ступіў на кладку,
Як тут казёл яму — “аладку!”.
Дзядок тарчма — у гразкі роў
І нема, жаласна зароў:
“Ратуй хутчэй, Сцяпан, ратуй!
Дустуй яго, браток, дустуй!”.
Які ж наш лёс, скажы, паганы,
Калі казлы нат наркаманы!

НАПЕРАД... ЗАДНІМ ХОДАМ

Не ўчуеш шэптам, дзе ўжо ў крык,
Што ёсць “...мужык, дурны мужык”.
Нат тым не здзівіш, што вучоны...
Ён сёння — робіць макароны!
Пшанічку меле і пытлюе...
Сам месіць і гандлюе.
Ён сплешча сыр, напхне каўбасы...
Такое вырабіць з пластмасы!
Змайструе боты, рукавіцы...
Для модніц выстрачыць спадніцы...
З металу нешта пастаўляе...
Ён — проста, людцы, вы-жы-вае!
Адно бурчыць банкір сярдзіты:
“Куды, куды ідуць крэдыты?!”
Ні малака тых рэк, затонаў,
Ні мяса пультманаў-вагонаў...
Адкуль жа быць такой аддачы,
Калі наўкола гмахі-дачы?
Нат шклянка соку-сліваку
Уцерла пысу малаку —
За літр яго каштуе болей!
Ад сораму такога, болю
Каму даслаць пратэст, праклён?!
...А паратунукам быў наш лён —
То ж беларуская валюта!
Кляпала цётхна Анюта
Яе — блакіт той на сусвет...
І гонар быў, аўтарытэт!
Усе рамёствы з вёскі родам.
Дык што — наперад заднім ходам?!
Маўляў, вяртанне да вытокаў?
Ой, выйдзе, выйдзе гэта бокам!

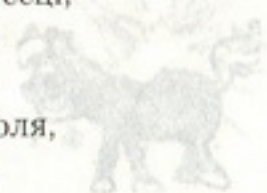

ЦУДА-ГРАЗИ

Не чуў, браточки, я нідзе
І нат вучоныя развагі,
Каб на саломе і вадзе
Бычкі нагульвалі прывагі.
Звычайна ж ад такой знямогі,
Калі адна душа ды косці,
Відны, мо толькі, хвост і рогі...
А тут, бач, нарастае штосьці...
Дык то ж даглядчык Анатоль,
Які сухім з вады вылазіў!
Ён, кажуць, “асалоджваў” соль...
А то прыдумаў цуда-гразі.
Вось сутнасць-сэнс яго знаходкі...
Па цэнтру “ванна-калатуша”,
А па баках дзве загародкі.
Наўсторч кармушкі, крыху сушы...
“Адкорм” жа быў такі ў хлапца:
Бычкі падсохнуць ледзь на сушы
І — зноў у жыжку-гной нырца!
Бо насупроць ужо цярушыць
Саломку хлопец у кармушкі.
Глядзіш — “прывага” накарае
Ад тых заплываў і падсушкі.
Аж сам даглядчык узапрэе,
Пручы да хаты корму лішкі.
Як перважылі праз месяц —
То ж вам бычкі, не птушкі-мышкі!
Прыдбаў аж кожны кіло дзесяць!
І — Анатоль ва ўсіх прамовах...
Гудуць намеснікі “партфеляў”:
“Ён у аднолькавых умовах...”.
Сваяк нат казачных Ямеляў!
Тут і рэзервы, і пражэкты...

Ім напляваць, што будзем есці,
Абы для ляманту аб'екты,
Абы ў крэслы ёмка сесці!
...А што ж датычыць Анатоля,
То да наступнай перавагі
(Відаць, такая яго доля)
Не дацягнулі бедалагі.

БЕЛАЗА-КОНЬ

Нат беднасць сёння не клянi —
Няма яе, нi ў яким разе!
Бо гной вазiлi б на канi,
А то шыбуюць на "БелАЗе".
Дык гэта ж малыцы-"першамайцы"
Такi прыдбалi сельспажыў!
БелАЗ адзiны, усё ж прызнайце —
Калгас адзiн, якi аджыў.
А што ж астатнiм? — Клопат наш.
Няма БелАЗаў болей, хлопцы...
Хiба падсобiць "Уралмаш",
Як будзем у агульнай лодцы?
Там экскаватары майструюць,
Што коўш аж ферму зачарпне.
I самi па зямлi шыбуюць...
Як зручна гэта па вясне!
Прыдбаць той "самаход" параiм:
Сякi-такi на коўш ускiнуў дах...
Каровак дружна заганяем...
I гной "самкрокам" на палях...
БелАЗа-конь не сцягне ўсiх,
Бо iншая ў яго дарога.
А хлеб усё ж расце без тых,
Хто кiнуў вёсачку-нябогу.
Адкуль рамёствы i майстры?
З-пад стрэх жа зноўку саламяных.
I ззяюць гарадоў "кастры",
Што спяць на боханах духмяных.
Калi ж банкруцтва цi нядоля
Зраўняюць цэхi, не дай Божа,
Там зноў засеюць жытам поле,
Якое выжыць дапаможа.
Хто выйшаў з матухны-зямлi,
Таму не жыць, браткi, без хлеба.
I як ты вёску не клянi,
Усё ж "БелАЗы" гнояць глебу.

ГАРЭЛКАХЛЁБ РЫГОР ДУБЦОЎ

Ён быў з няўтольных малайцоў —
Гарэлкахлёб Рыгор Дубцоў!
У горла булькала зарплата
Яшчэ, бач, жонка вiнавата...
Так "ушчуваў" пад словы-"кветкi",
Што млелi, галасiлi дзеткi...
Не абмiнаў Рыгорка кары —
Сядлаў занадта часта нары.
I ў стойле тым хрыпеў кiлзаны
Ягоны белы конь, Буяны.
Але нiяк не ўняць Рыгора.
Аж тут такое хлопцу гора...
Сабрату скардзiцца па нарах:
"Я чуў нямала аб пачварах,
Ды жонка горшае стварэнне!
На прымусовае лячэнне
Мяне аформiла, дурнiца.
Ад сораму, мо, утапiцца?!
А як жа мне без чаркi, слухай?
Памру я там ад суму, скрухi..." —
"Ды кiнь, якi у смутку сэнс.
Табе патрэбен экстрасэнс, —
Сусед па нарах вучыць цiха, —
I ўраз пазбавiшся ад лiха!
Бы Шарык муху, зловiш код
I — не бярэш гарэлкi ў рот...
Часова... Не хвалойся дужа,
Пасля хлябчы, дзiвак, — хоць лужу!
Навошта ж буду я падводзiць —
Мне пяты код, глядзi, не шкодзiць...
Заплацiш, як жа — за квiток,
Дзе: "Не ўжывае нат глыток...".
Але ж ахвотнiкам прымусу
Ты адаб'еш, браток, спакусу...".
...Iмчыць Дубцоў да чарадзая:
То ж ён — апошняя надзея,

Яго адзінае збавенне
Ад прымусовага лячэння.
Суседзі, жонка, участковы...
Ужо скруціць яго гатовы.
Цалую рукі магу, просіць...
Маўляў, сабакам сена косіць —
Усе здабыткі ў чарцы тонуць...
А той паслухаў і гамоніць:
“У нас чарга. Найперш, прызнацца,
Ты сам павінен устрымацца...”
Не скончыў маг, як насцеж дзверы:
“Нахабны ён, відаць, без меры! —
Гвалтуюць алканаўты хорам, —
Нас апярэдзіць хочаш — сорам?!”
Рыгор у распачы, смуткуе...
Як раптапм голас нечый чуе:
“Я экстрасэнса памагаты...”
Хоць выраз твару махляваты,
Ды не ў прыкметку ён Дубцову.
Той быў на ўсё цяпер гатовы,
Абы пазбегнуць пасткі-здзеку —
Паверыў экстра...-чалавеку...
Вядзе ў паўцёмны той пакой,
Мармыча нешта і рукой
Так водзіць спрытна, лупіць вочы,
Бы праглынуць Рыгора хоча...
...Паперку піша і... штампую.
Рыгор жа суму асігнуе.
Як скарб, паперку зухам нёс.
Хацеў усім падцерці нос.
Калі ж ступіў на родны ганак,
Сустрэў Дубцова сумны ранак.
Сяржант даведку лыпаў, лыпаў,
Ды як раўне: “То ж ліпа, ліпа!”
Дубцова трэсла, бы асіну,
Калі саджалі у машыну...
Ён быў з няўтольных малайцоў —
Гарэлкахлёб Рыгор Дубцоў!

ЗААТЭХНІК І АКУЛЯРЫ

Вам байку зараз, людцы, прапаную,
Як заатэхніку Саломажую
Даліся ў рэбры акуляры-злыдні.
Ён іх мяняў разоў, мо, пяць на тыдні —
То ж эстэтычным густам вызначаўся!
Калі ля гною, скажам, ён таптаўся,
То нос сядлалі шкельцы лёгкай сіні.
Ля малака ж — ружовыя ускіне...
Жніво, бы сенакос у поўнай яве —
Зялёныя дубэльты свецяць справе.
І так эстэт вясёлкай захапіўся,
Што пра сапраўдны колер нат забыўся.
То вам ужо не жартачкі-міраж:
Ператварыў салому у смяж!
Саломажуй жа плешча рацыёны,
Спадзеючыся на свой корм “зялёны”.
Ды з акулярнай той спажыўнасці
Ніякай, браткі, прадуктыўнасці.
Усё ж свае ён песціў шкельцы-мары:
Хацеў купіць каровам акуляры,
Салома сенам каб рагуль дурніла.
Ды толькі, кажуць, грошай не хапіла.
А каб хутчэй збыліся планы-мары,
Здымайце, хлопцы, шоры-акуляры!
І на ўсіх пасадах — павярхоўна!
Тады і ў нас здабыткаў будзе поўна.

КЛЯТВА СТАРШЫНІ

Зыходзіць потам старшыня —
Вось-вось зляціць, бядак, з “каня”...
Не словы, шашкі вострай сталь —
Па карку меціць “вертыкаль”:
“Чаму казіныя надоі?!”
Што малако дасі ракою,
Ты колькі слёзна абяцаў?
Але ж не бачна нешта спраў.
На ўвесь вяшчаю семінар —
Апошні шанц твой, гора-гаспадар.
Клянися зараз жа прылюдна,
А то без крэсла будзе нудна,
Што ты праз тыдзень, з носу кроў,
Прыбаўку выціснеш з кароў!
Стэнаграфістка ўжо гатова?
Тады апошняе бай слова...”
Над каркам “шашка” ў старшыні:
“Пакуль ты, браце, на “кані”,
Ў трыбуну-грыву не туліся, —
Так кажа, — паклянися”.
І старшыня паслухаць мусіў —
У залу выдыхнуў: “Клянуся!”.
Ад думак тых старшынька хворы.
Ці то ён дома, ці ў канторы,
Усё кароўе мроіць вымя —
Як тое малако ён выме...
Ды заатэхнік Круцірог
Тут старшыні Цімоху дапамог:
“Не рві хамут, вантроб, Цімошка.
Твая усім вядома тлума-ношка.
Ты лепш народу пакланіся...”

І малака табе — заліся!
Паходзім дружна па дварах...” —
“І будзе гэтай справе — швах!” —
Цімох прамоўцу супыніў, —
Ну, чым я людзям дагадзіў?
Ні сена, зерня, нат мякіны
Людскім кароўкам не падкінуў...
Хоць зараз жа ідзі тапіся...” —
“А ты, Цімошка, паклянися
Сцяпану, Грушы, Анатолю...
Што корму, пашы будзе ўволю,
Каб ты ўтрымацца толькі змог, —
Старшыньку вучыць Круцірог, —
Народ наш добры, памяркоўны.
Яго ж засек заўжды няпоўны.
Крыху надзеі ды спагады...
Глядзіш, ён зноў... багаты, рады”.
І цуд стварыла талака —
Ахвяравала малака
Такою ёмкую даёнку,
Што ўзрос надой за пяцідзёнку
Аж утрая! Цімох ажыў
І “вертыкалі” далажыў:
Маўляў, ажно датэрмінова
Зрэагавала фуркарова
На комплекс мер, прынятых мною...
“Дык малако цячэ ракою!
Налева, значыць, маеш збыт.
За свой спаўна адкажаш “спрыт”!
Пасля пачулі мы прысуд —
Далоў з пасады і пад суд!
Яшчэ скажу, браточкі, штосьць —
Дабру таксама мера ёсць!

ЯК ВІНШАВАЎ ЯЗЭП...

Язэп устаў, прышыў дзве латы —
Даўно не бачыў ён зарплаты.
Да свят не вельмі быў ахвочы,
Ды то ж, браточки, — Дзень жаночы!
Кахаў жа ён так жонку Ганну,
Што мог дастаць ёй з неба манну!
А то забыў сцяжынку ў краму.
Усё хутчэй на пілараму...
А меў адно, мо, пілавінне,
Затое мякка спалі свінні.
Збяднеў калгас — якая плата...
А тут такое цуда-свята!
Каб мог, дык нешта змайстраваў,
Ды Бог умельства, бач, не даў.
А мо зрабіць якую справу:
Карову цыркнуць, зладзіць страву?
Ці здзівіць летам авадзень?!
Сусед, вунь, доіць... кожны дзень...
Лепш кінуць піць — во, падарунак!
Але падбіў крыху рахунак...
Суседа зноў жа прыгадаў
І задні ход паціху даў.
То ж пагадзіўся той на "код"
І не бярэ спіртнога ў рот.
Тут з жонкай чокаюцца госці,
А ён сядзіць — чытае штосьці.
Ды ад такой, браткі, брыдоты
Няйначай дзэгцем змазаць боты.
Урэшце так зрабіў Язэп:
З дубровы дроў прывёз прычэп,
Гарэлкі выціснуў даёнку —
Павіншаваў сябе і жонку!

НЕ ДАЊОХАЎ...

Напэўна, чулі вы сябры,
Што звер у кожным з нас стаіўся.
Сядзіць ён ціха да пары,
Пакуль яму ты не скарыўся.
Калі не дужы і не шкодны,
То колькі той, браток, бяды.
Калі ж драпежны і... галодны,
То зверам станеш сам тады.
Нат часам знешне на звярка
Сёй-той падобны паміж намі,
Як наш Ясёк — на барсука:
Таўсты, з кароткімі нагамі.
Ільсніцца твар падслепаваты,
Залысіны ажно за скроні
І позірк мудра-хітраваты.
Ясь на калгасным жыў улонні,
Бухгалтарам служыў сялянству,
Свой кабінет-нару любіў.
Супрацьстаяў Ясь нават п'янству,
Начальству дужа наравіў.
За сорок меў, ды не жаніўся.
Дастойнай, кажуць, не спаткаў.
Аднойчы, чулі, памыліўся...
Ды хуценька з двара прагнаў.
Затое скарбу — поўны хлеў:
Карова, свінні, парасяты...
Другі б ад клопатаў самлеў.
Яму ж — нат тлуму малавата.
З такою хеўрай не драмі,
А тут яшчэ прыдбаў сабаку.
Паснедаў неяк той курмі
І Яська выгнаў небараку.
Умеў бухгалтар дужа жыць,

Круціўся хоць ён забагата,
І што нязручна дзе ляжыць —
Усё цягнуў, барсук, дахаты.
Быў да начальства нюхаваты:
Ажно на дыбачках хадзіў
І выраз хціва-вінаваты
Яго нат часам маладзіў.
Калі ж Яська бліжэй паслухаць:
“Адзін разумнік не панюхаў...
Па мне — дык лепей перанюхаць...”
Здаровым вокам падміргнуў...
Наконт другога сказ такі.
Той час нядаўна прамінуў —
Калі, бы пчолы на ляткі,
Зляталіся на семінары,
Нарады, дыспуты, сустрэчы...
Кіраўнікі і камісары,
Спецыялісты... і, дарэчы,
Вядомы дзядзька ад навукі —
Вучыў даць, карміць, нат смажыць...
Цярпелі не такія мукі,
Калі натхняўся зычна пляжыць
Той кіраўнік з вышэйстаячых.
Быў Яска на адной сустрэчы
І цвіў ад тых прамоў “гарачых”.
Хоць узмакрэлі дужа плечы,
Клубы сапрэлі — а ні рыпу!
І вось чаканая прадыха —
Народ да сенажу паклыпаў.
Усцяж траншэі чынна, ціха
Стаіць і прагне тлумачэнняў.
Нагнуўся важна тут шаноўны,
Сянажнай масы з фунт зажменіў —
Нюхнуў семінарыст галоўны...
За ім жа фунт той пагалоўна

Занюхвалі і так хвалілі!..
Не меў у нюху Яська роўных,
Аж ноздры ад жадання нылі —
Хутчэй адчуць той пах саноўны.
Ад асалоды жмурыць вочы...
Як тут зляцеў настрой чароўны,
Бы лісце восеньскаю ноччу.
Ледзь не заенчыў небарака,
Калі за крок які да носа —
“Не буду нюхаць — не сабака!” —
Пачуў ад старшыні Фядоса.
І фунт той — вобзем і нагою
Пачаў старшынька церці, бэсціць...
Бы гром, над Яські галавою
Той голас, у вачах пярэсціць...
Галоўны ж стрыгануў брывамі,
Угнуў наліты гневам карак
І — да машыны мурагамі...
Умомант хмара ў мроі хмарак
Віхурна неслася на колах.
І ад Фядоса, бы халеры,
Знянацку, бы заспелі голых,
Імчалі, злосныя без меры,
Семінарысты з Галавою.
Звычайна ж “Газікі” і “Нівы”
Рулілі ў лес па-над вадою,
Дзе “сырадой” журчаў і піва...
Пасля нарады той чарговай.
Цяпер жа ўсіх Фядос падставіў:
Пазбавіў іх цішы гаёвай
Плюс асабістыя падставы.
І вось дайшлі да Яся чуткі
Праз месяц, можа, паўтара,
Што ўжо Фядос намнач абутку —
Абулі ў лапці бунтара!

“На мне ж спынілася нюхпроба! —
Заенчыў голасна Ясёк, —
Магчыма, скажуць — я падсобіў
Фядосу выкінуць канёк?!”
Ён прагнуў тут жа апраўдацца,
Якраз — раённы семінар:
“Чаго, табе, бядак, вагацца?
Без запрашэння, хлопча, шпар!”.
Глытаў прамовы з асалодай,
Лавіў, бы грэлі салаўя.
Нат весткі аб благім прыплодзе
І аб адстаўцы бугая.
Найперш чакаў Ясёк паходу
Да сцёрт і сіласных траншэй!
Каб сведчыць усяму народу,
Што ўсіх Фядосаў ён вышэй!
Тут Першы ўвагу зачасаў
(Відаць, Фядос зрабіў папраўку):
Каб кожны браў і нюхаў сам
Салому, розную там траўку.
Наперад першым Яська рушыў
І ледзь не ссунуўся ў сянаж.
Заўважыць Першы нават мусіў
Самаадданасці віраж.
Зажменіў масу і — да твару
Імкліва з гонарам паднёс,
Бы ўсё жыццё аб гэтым марыў.
Табе не нейкі там Фядос!
Так прагна нюхаў і глыбока,
Што у экстазе травіной
Пашкодзіў назаўсёды вока.
Але трымаўся, як герой!
“Відаць, занадта перанюхаў”, —
Ясь толькі ў думках прастагнаў.
Ён боль не чуў... а нюхаў, нюхаў...

І ледзь ад шчасця не сканаў.
Калі над ім схіліўся Першы,
Падаў насоўку і — з павагай:
“Пра гэтых пішуць песні, вершы...”
І як жа абыйсці увагай
Яська пасля такіх пакут
І слоў прарочых, і саноўных?!
Калі яшчэ наш родны кут
Яську па нюху ўбачыць роўных?!
І хоць аслеп, ды не далі
У нюхаватасць страціць веру:
Па-за чаргой на “жыгулі”
Уціснулі у начпаперу.
Ды падказалі менавіта,
Як лепш здабыць на транспарт сродкі:
“Купляй найперш ты дэфіцыты,
Бо у паперы век кароткі”
І Яська слухае паноў —
Прэ тэлевізар, маразілку...
Найболей... розных дываноў.
Сцягнуў нат дзесь аўтапаілку.
Яшчэ крыху і — за рулём
Сядзеў бы Яська самавіта,
Ды тут “няўвязачка” з рублём.
Раструс саноўнага карыта.
Ва ўсім — ператрубацыя!
Ясёк — за рэчы, дываны...
(Не жартачкі — інфляцыя) —
Ці варты “жыгулёў” яны?
Як расхінуў свае здабыткі —
Такі нахлынуў раптам боль...
І задрыжэлі дробна лыткі —
Ўсе дываны пабіла моль!
Каб не суседава спагада —
Лічыць Яську прыступкі раю.

А так далі той молі рады,
Калі чахлы пашыць параіў
З тых дываноў сусед руплівы —
Якраз для будучай машыны!
Ды не прыйшоў той час шчаслівы,
Бо не хапіла б нат на шыны
Яськовых грошай і, дарэчы,
Згубіўся след і начпаперы.
Чахлы ускінуўшы на плечы,
Прэ да суседавай кватэры:
“Купляй на ўласную машыну.
Мне паўцаны, браток, даволі”.
Сусед тут хуценька прыкінуў...
“У нас сваёй хапае молі!” —
Спыняе жонка здзелку мужа.
Ясёк патыліцу пачухаў.
Але засмучаны нядужа:
“Відаць, я дзесьці не данюхаў”. —
Сябе бязгучна супакоіў.
І, хоць без колаў і без вока,
Ды мудрасць важную засвоіў.
І без яе яму — ні кроку!

А ТЫ, КАЛГАСНІК, ЗНОЎ МАРНУЙСЯ...

Здаўна турбуюць нас загадкі.
Але найперш, браткі, адна —
Як зменшыць клопаты, выдаткі
На досыць мяса і віна?!
Зладзюга ж вылезе з бярогі,
Уцягне носам далягляд...
...Пакіне бэбахі ды рогі
Ад стратных свінак і цялят.
А ты, калгаснік, зноў марнуйся,
Лаві капейку, бы блыху,
Ды “частаваць” “гасцей” рыхтуйся...
Аж тут здарэнне на слыху...
Прыйшліся злыдням да спадобы
Якраз калгасныя бычкі.
Ад чатырох — адны вантробы
Начныя кінулі дзядзькі!
То ўсе іх страты і выдаткі —
Набытак для калгаса ўвесь!
Для іх няма нуды, загадкі,
Пакуль шчыруюць Мар’я і Алесь...
Ды святкаваць зладзюгам рана —
Вось-вось ударыць кары звон!
На іх знахарка бабка Ганна
Наводзіць жудасны праклён:
Адсохнуць “нешта”, рукі, ногі,
Звядзе жывот, пакіне сон...
Цялём галодным ля дарогі
Раўці, марнець да скону дзён!

САМАГНЁТ... ПАД НОВЫ ГОД

Зусім не бедны ў нас народ:
 Лічы, праз хату — свой завод...
 Дымяць прыватнымі катламі,
 Усе працэсы чыняць самі,
 Ніводнай сілы у наём.
 Прадукцыя ж гарыць агнём!
 Таму назваў яе народ —
 І самапал, і самагнёт.
 І, як да той перабудовы,
 Рыхтуюць брагу, колюць дровы...
 Каб, бач, працэс пайшоў на лад —
 Датэрмінова, нат да свят!
 (Як колісь, нашы прамыслоўцы —
 “Рэкардысты”, “паспяхоўцы”).
 Аўралы ёсць, пануе згода...
 На юбілеі, сконе года...
 А тут якраз пад Новы год
 Антось з Язэпам свой завод
 На ўвесь настроілі літраж.
 Вось дрожджы, цукар і фураж
 Дыхнулі самагоннай парай.
 Антось займаецца ўжо тарай...
 Язэп жа кажа сябруку:
 “Пайду згламээджу вяпруку,
 А ты, як болей малады,
 Прыпры сцюдзёненькай вады”.
 І кожны тупае хутчэй,
 Бо патрабуе тлум вачэй.
 Завод жа у хляве, ад хаты
 Даволі так далекавата
 (Тых хлеўчукоў хоць адбаўляй.
 Як кажуць, наш “шанхай”).
 Антось галопам вёдры нёс,

Бо пах “прадукту” цешыў нос.
 Як толькі сунуўся у хлеў —
 Ад жаху ледзь не абамлеў.
 Ён нат не сніў такой напасці —
 Арыштаваны прыватснасці!
 З міліцыі сяржанты два
 Стаяць ля свежага пітва.
 “Ну што, папаўся хлопча? Факт!”
 Падсоўваюць Антосю акт...
 “Тлумач, навошта і куды...”.
 Антось жа хлопец хоць куды:
 Змікіццў, хітра так зірнуў...
 І вось як справу павярнуў:
 “Сяджу я дома, ля акна,
 Адкуль “шанхаеўка” відна.
 Як, бачу, з хлева дым ідзе:
 Пажар! Вялікай быць бядзе!
 За вёдры, мігам да вады...
 І прыбягаю вось сюды...
 Аж ціснуць тут сівуху-матку
 Ахоўнікі правапарадку”.
 Як прачытаў сяржант такое,
 Маўчанне сталася глухое...

ПАВЕРХІ СПАГАДЫ

Мінаем мы свае кватэры,
Ды блытаем падчас пад'езды...
І не таму, што п'ем без меры.
Закрыты проста пераезды
На шлях да лепшай людскай долі.
Часцей памінкі, пахаванні
Рыхтуюць сумныя застоллі.
І толькі мроіцца каханне
Пад тэлесекс і шэпт вясновы.
Дык вось, пра пахаванне...
Ідуць у дом шматпавярховы
Сябры на горкае спатканне...
Ад смутку хіляцца галовы,
Не бачаць снежнай белі вочы,
Не чуцен гоман, нат паўслова...
Панура, ціха хлопцы крочаць.
Наперадзе людцоў чародка —
Якраз у той пад'езд самотны.
Памёршага між аднагодкі,
Жанчына ў чорным... Свет гаротным
Здаваўся хлопцам той часінай.
Бо ўсе дзяліць павінны гора.
І — ў дзверы следам за жанчынай...
А там вяселля, шчасця мора!
Люстраніць поўняю трумо,
А тэлевізар бэсціць рокам...
Гасцей з дзесятак, болей мо,
Пад "мухай", гвалтам і падскокам...
Застылі нема у дзвярах
Сябры без шапак і у скрусе.
Тут — гаспадар, ледзь на нагах:
"Дык вам вышэй... Я весялюся..."
І п'яна пальцам ткнуў у столь —

Маўляў якраз труна над намі.
Няўжо сумленне з'ела моль?!
А чалавечнасць стала снамі?!
І чую недзе я адтуль,
Праз час той пераможна даўкі,
Прысуд: "Адзінка гэта нуль!"
... І падае асобы стаўка.

ЦІ БАЧЫЛІ ВЫ ГОРА-РЫБАКА?..

“Ці бачылі вы гора-рыбака,
Што сам сябе злавіў на чарвяка?
А мне ж адзін такі ой, як упёкся!
Я з-за яго ад піва нат адрокся
У той спякотны і пахмельны дзень,
Калі аж млеў на скуры авадзень”, —
Так мой знаёмы распачаў прыгоду
Аб тым, як ездзіў з вудай на прыроду.
Язэп рыбацкай не спаткаў удачы,
Бо гэта ж рыба — не гуркі на дачы!
Любіў ён цішу, чуць, як хваля плешча...
То ж вам не лямант жонкі, енкі цешчы!
Вось неяк ён нядзельнаю парою
Усеўся з вудай над рачной вадою.
Спякота павіла амаль на скварку
Язэпаў тлушч на чэраве і карку.
Ды мужа рыбакоў цяпеў пакуты —
То ж ён на волі, скінуў хатніх пугы!
Хоць драбнату і вудзіў — печкуракаў.
І тых здабыў, як кажуць, кот наплакаў.
Затое нервы тут не струны-брынкі:
Расслаблены ад тлуму, страхаў рынку...
Няспешна піў ён асалоду волі.
Як тут, бы сыпанулі лыжку солі —
Пад куст за крокаў колькі ад Язэпа
Падсеў актыўны нат нашчадак НЭПа.
Адною правай (Левая у гіпсе
Аж за пазногі. Вуха ж у медкліпсе).
Бярэ кручок ён гэтак спрытна ў зубы,
І чарвячок... бы ў птушачкі у дзюбе.
Аматар лоўлі паланіў Язэпа!
Энтузіязм ахоплівае слепа.
Калі з далонь той выцяг карася,
З Язэпа ўраз агіда спала ўся:

Пляваў занадта на жыўца-прынаду,
Кручок кусаў, каб рыбе даць як-небудзь
рады,
Ягонья што абмінае снасці...
Рыбацкія вядомы ўсім напасці!
Але нядоўга нэпманскі уздым
Журчаў і плюхаўся пад кустам тым.
Калі пад ім з’явіліся дзве тары
З-пад так “чаруючай” хмяльнай
вадзяры,
Загіпсаваны нема ўзвыў,
Што у Язэпа нат кручок усплыў —
На ім живец-чарвяк канаў ад смеху!
Страхотнае наўкол няслася рэха —
Не з дзюбы птушачкі, а пашчы льва!
Закінута ад болю галава —
Кручок жа ў верхнюю губу упіўся!
А чарвячок на ім ад страху віўся...
Аматар на уласную патрапіў вуду —
Не абмінуў спіртнога ён бермуду.
Язэп жа здрыгануўся ад агіды —
Не зроўняцца ніякія прывіды
З той ванітоўна-драматычнай сцэнай.
Ды ўладкавалі з хатнім авіцэнай.
...Праз колькі дзён Язэп гуляў вяселле.
Назаўтра ў бар спяшаўся на пахмелле.
І толькі, смагнучы, разявіў рот,
Каб пеннае пітво прыняў живот,
Як наўскос — аматар той на згубу...
“І чарвячок... бы ў птушачкі у дзюбе” —
Язэп імгненна уявіў карціну...
Ікнуў і паказаў прысутным спіну.
* * *

Калі у хвалях плаваеш бермуду,
Лепш не бяры у рукі, хлопча, вуду!

І ЧАРКУ... НА НАДОЙ

Хваробы розныя... і лекі,
Ды клінам выбіваеш клін?
Замест бальніцы і аптэкі,
Імкнуць нябогі ў магазін.
Без чаркі сёння — а ні руху.
Відаць, патоп людцы чакаюць.
Клянучь за чаркай завіруху...
Пасля ж... на ўсе нягоды чхаюць.
Але ж, клянуся, вы не чулі,
Нат алканаўты з барадой,
Што ўжо без чаркі і рагулі
Не аддаюць спаўна удой.
Калі калгас і цвіў, і рос,
Крыніцай ліўся сырадой.
Спраўляўся ледзь малакавоз...
Цяпер рахунак, брат, не той:
За дзень нацыркаюць ледзь-ледзь,
Каб толькі даць каню работу.
Малакавоз жа — жах глядзець:
Без колаў, фары і капота...
Стаіць на ферме пад сцяной —
Калісь такі патрэбны людзям.
Мо з гною ўсё і зноў у гной?
Забылі нас і мы забудзем?
Ды не, даглядчык Анатоль
Даўно цыстэрну лашчыў вокам.
Нібы ступалі на мазоль,
Як міма шпарыў дробным крокам.
Аж тут Язэп, загадчык склада,
На цуда-думку падштурхнуў:
“З цябе злупілі паўаклада,
Што цукар падмачыў, я чуў?” —
“Было... Ляжыць там недзе груда”, —

Прамовіў грэбліва Язэп. —
Не цукру толькі — болей броду...
Згарнуць збіраўся у прычэп...” —
“Які ж ты, браце, камерсант?..
Твае мы вернем зараз страты.
Тут нулявы ёсць варыянт.
Прыемны, на бялкі багаты, —
Язэпу Анатоль спрыяе. —
Ты салад змелеш з жыта ў складзе,
Я ж дрожджы зараз дасталяю.
І мы з табою не ў накладзе..
Цыстэрна, бач, як бок нагрэла —
Прадукт імгненна ў ёй паспее...
І справа ў хлопцаў закіпела.
Хвала таму, хто жыць умее!
... Чакаць заўсёды млосна, цяжка
Ды вось, нарэшце, пробны дзень.
Чарпнуў Язэп: вось гэта бражка!”
... Сябры хістаюцца, як цень.
Сярод рагуль свае, да болю.
Па іх душа ажно шчыміць.
Язэп і кажа Анатолю:
“Давай каровак весяліць.
Забудуць хай гаротны лёс...”
І боўць вядро у гушчу-бражку...
Язэп, расчулены да слёз,
Пачаў паіць кароўку Машку.
Каўтнула ўсё. Аж, бачна, мала.
Пад дах кульнула раптам вочы
І зараўла, бы заспявала,
Пра смутак, лёс, мо, свой гарочы...
Здалося ёй, што ў канюшыне.
Гнілаж на поўніцу хапае,
Замест мукі трэ пілавінне...
Людзей наўкол ажно жахае.

Няйначай зараз лясне Машка!
Клянучь Язэпа з Анатолям,
Якім і так залішне цяжка.
А заатэхнік сама болей...
Але праклён не стаў бядой.
Яго уранні з'ела моль,
Бо Машка ўдвоіла надой,
І стаў героем Анатоля!
Язэп таксама на гнядой.
...Падвесьлілі рацыён:
Рагулям чарку на надой
Ўжо гарантуе цвёрда ён!
Пакуль жа рэкі пацякуць,
З тым пахкім сырадоем, мабыць,
Мы ў чарцы можам патануць,
Бо нас яна задужа вабіць.

КАЛІ НЕ КЛАЎ ЧАГО...

Цішком бруілася крыніца
Па-над рачулкай у кустах.
Цякла звычайная вадзіца...
Спытаў яе, мо, толькі птах,
Пакуль не блукаў выпадкова
Сымон з пахмелля над ракой.
Вады крынічнай, адмысловай
Не паспытаў... Нібы рукой,
Зняло ўсе "хворасці" і скруху
(Знямоглы быў і сапраўды).
Цяпер задужа нават "нюхаў"
І да крынічнай поўз вады...
Гаіўся там, натольваў смагу...
І, як не дзіўна, здаравеў!
З сабой прыхопліваў біклагу,
Бо сяброукоў багата меў...
І шыраць чуткі цуд такі...
Кульгае бабка, руліць фронт,
Шыбуе з колбай напраткі
Мясцовы нейкі лабарант...
А як зірнула мудрым вокам
Навука ў тайну той вадзіцы, —
Здымай рэкламу нейкім сокам!
Хутчэй, хутчэй яе напіцца!
Каштоўных процьма элементаў!
Даход прыкідваюць дзялкі,
Гатовы знішчыць канкурэнтаў...
І жыў Цімох ля той ракі.
Ды хто пад бокам скарбы цэніць?
Ажно такая навіна —
Крынічка срэбрам нат струменіць!
Адкуль? І ў думках — даўніна...

Тут млын калісь паблізу быў.
Млынар жа славіўся багаццем...
І пана дух шчэ не прастыў —
Маэнтка след пры самай хаце...
Цімоха кіпенем здагадка —
То ж скарб на дне крынічкі гіне!
Куфэрак згніў... Акіснуў... Матка!
Калі ж той дзень пракляты міне?
Як толькі прыцемкам узяўся
Кустоўя чуб па-над ракою,
Цімох з рыдлёўкаю падаўся
І з прэнтам доўгім за спіною,
Пракраўся злодзеем да рэчкі.
Крынічку прэнтам правярае...
А сэрца, быццам хвост авечкі,
Так дробна-жудасна матляе.
Як раптам — дзынкнула там штосьці...
Ледзь не самлеў Цімох ад шчасця,
І так размяў рыдлёўкай косці —
Якраз асілку ў стоме ўпасці.
І вось... Намацаў — аж гаршчок!
Там срэбныя... Яго яны!
Ды ў яму, убачыўшы, ацёк...
То быў гаршчок, але начны!
Яго уласны, з іншым брудам,
Што колісь тут вось пахаваў.
На свеце не бывае цудаў —
І знойдзеш тое, што паклаў!

НОВЫ ГОД... У КАРОЎНІКУ

Гудзеў Язэп Караняплод —
Справадзіў дужа стары год!
Стрэць новы надта меў прычыну:
Сам заатэхнік — год бычыны!
Ды за гадзіну да паўночы
Заплюшчыў, небарака, вочы.
І мроіць ціха ў кажущку,
Бы ён балюе на лужку...
(А сам жа трызіў на канапе
Пад тэлевесткі..., што ў Анапе...).
Як, бачыць, — ангелы... кругамі.
І ўсе чамусь, браткі, з рагамі...
Прыгледзеўся на цуд такі —
Дык то ж цялушкі і бычкі!
Жывёльны рай — той свет капытных:
Прытулак мар, надзей нязбытных.
Вось крылы склаў адзін бычок
І да Язэпа птушкай — скок!
Худога самага худзей —
Празрысты мех пад рып касцей...
Стаіць дыбка, на кій налёг.
З-за барады не бачна ног.
— Не пазнаеш, Язэп, старога? —
Па-чалавечы мовіць строга. —
Бо, акрамя галоднай звягі,
Курынай сутачнай прывагі,
Нічым не помны. Прыгадаў?
Лічы, дарма на мяса здаў.
Як людцы жылле набылі,
Уголас дружна праклялі.
На небе ў момант падлічылі,
Што так, як вы мяне кармілі
(Сянінку ловіш у вадзіцы),
Год дваццаць дыбаць да кандыцый —

Сюды з'явіцца мне старым
 І тут навечна быць такім...
 — То ж несусветнае, бач, свінства:
 Мяне пазбавіў мацярынства! —
 Цялушка села на лужок:
 Худзізна, вымя з кулачок...
 — Давай ахвоту і прыплод...
 Дзе ж чутна — на пусты жывот?!
 Такі узяўся раптам роў
 Бычкоў гаротных і кароў:
 — Адзін, Язэп, твой парагунак —
 Зрабі кароўкам падарунак:
 Іх накармі пад Новы год
 Хоць раз, і сам, на поўны рот,
 Пакуль даглядчыкі-зладзеі
 Не знеслі з кормам і надзеі.
 Інакш ні ў хлеве, ні ў хаціне
 Павек не весціся скаціне.
 Язэп з канапы ўраз далоў —
 Імчыць на ферму стрымгалоў
 Старання паказаць узор.
 Аж там — загадчык Памідор
 Шчыруе, б'е бычкам паклон —
 Яго ж страхотны ўбачыў сон!
 Праз момант старшыня Гарох
 З усіх імчыць да хлопцаў ног —
 Яго такі ж прыгнаў прывід.
 Адкуль імпэт узяўся, спрыт?!
 З той помнай, чулі мы, часіны
 Начальства ходзіць ля скаціны.
 Нат мову ведае яе.
 Таму прыбытак ім дае!
 Вось вы за стол святочны селі,
 А вашы "...меншыя" ці елі?
 Бо як закончыш стары год,
 Так будзе шчасціць напярод.

ОГЛАВЛЕНИЕ

ЗВЯЗІ, ЗЯМНАЯ КАЛЯСНІЦА.....	3
ХАТАБУД	4
СЕКС ПА ТЭЛЕФОНЕ	5
ДУСТУЙ ЯГО, ДУСТУЙ!	6
НАПЕРАД... ЗАДНІМ ХОДАМ	9
ЦУДА-ГРАЗІ	10
БЕЛАЗА-КОНЬ	12
ГАРЭЛКАХЛЁБ РЫГОР ДУБЦОЎ	13
ЗААТЭХНІК І АКУЛЯРЫ	15
КЛЯТВА СТАРШЫНІ	16
ЯК ВІНШАВАЎ ЯЗЭП...	18
НЕ ДАНЫХАЎ...	19
А ТЫ, КАЛГАСНІК, ЗНОЎ МАРНУЙСЯ...	25
САМАГНЁТ... ПАД НОВЫ ГОД	26
ПАВЕРХІ СПАГАДЫ	28
ЦІ БАЧЫЛІ ВЫ ГОРА-РЫБАКА?...	30
І ЧАРКУ... НА НАДОЙ	32
КАЛІ НЕ КЛАЎ ЧАГО...	35
НОВЫ ГОД... У КАРОЎНІКУ	37

СМЯЛЯВІЦКІ ВІНЕГРЭТ

Літаратурна-художественное издание

Зайцаў Вячаслаў Іванавіч
СМЯЛЯВІЦКІ ВІНЕГРЭТ

Оригинал-макет: А.Жикин

Подписано в печать 10.01.97. Бумага типографская №1.
Гарнитура "Петербург". Усл. печ. л. 2,5. Печать офсетная.
Тираж 1000 экз. Заказ № _____

Экспериментальные мастерские "Такая жизнь"
(лицензия на издательскую деятельность №661)
220013, Минск, Беломорская 7-21.

Аўтар гэтай кнігі Вячаслаў Іванавіч Зайцаў звязаў свой лёс са Смалявіччынай. Скончыў БДУ. І ўжо амаль чвэрць стагоддзя шчыруе на журналісцкай ніве.

Яго кніга — гэта сатырычна-гумарыстычны вінегрэт з тутэйшых "фруктаў". Многія жыхары Смалявіцкага раёна знаёмы з персанажамі твораў аўтара. Менавіта мясцовы "смак гэтай стравы" володае пэўнымі лек-авымі ўласцівасцямі. Дык пакаштуйце яе!